

DEMNIȚATEA ȘI LIBERTATEA PERSOANEI UMANE: ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ

Mitropolia Olteniei
Consiliul Județean Dolj
Universitatea din Craiova – Facultatea de Teologie Ortodoxă
Centrul de Studii Teologice și Interreligioase (CSTI)

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
(editor)

**DEMNITATEA ȘI LIBERTATEA
PERSOANEI UMANE:
ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ**

Volum tipărit cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
† **Dr. IRINEU,**
Arhiepiscopul Craiovei
și Mitropolitul Olteniei

**Editura Universitaria
Editura Mitropolia Olteniei
Craiova, 2016**

Lucrare apărută sub egida *Centrului de Studii Teologice și Interreligioase (CSTI)* al Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova.

Coperta: Compoziția *Înălțarea Domnului* (detaliu), pictură murală-frescă, autor Grigore Popescu-Muscel, Marele Pridvor - Mănăstirea Tismana-Gorj.

Tehnoredactare (DTP): Nicolae Răzvan Stan

Copyright © 2016 Editura Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STAN, NICOLAE RĂZVAN

Demnitatea și libertatea persoanei umane: abordare interdisciplinară
/ ed.: pr. Stan Nicolae Răzvan. - Craiova: Universitaria; Editura Mitropolia Olteniei, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1096-5

ISBN 978-606-731-003-0

342.7

341.231.14

17.026.4

*Volum publicat cu sprijinul
Consiliului Județean Dolj*

CUPRINS

PREFAȚĂ

<i>În funcție de ce sau de cine pot fi definite demnitatea și libertatea umană?</i> (Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN)	17
--	----

INTRODUCERE

IPS Prof. Univ. Dr. IRINEU ION POPA, <i>Demnitatea și libertatea umană, realitate și ideal.</i> <i>Modelul Sfântului Voievod Martir Constantin Brâncoveanu</i>	23
--	----

PARTEA I.

DEMNIȚATEA ȘI LIBERTATEA UMANĂ: PARADIGMA TEOLOGICĂ

Mitropolit HILARION ALFEYEV, <i>Învățătura patristică despre om</i>	43
Pr. Prof. Univ. Dr. ION POPESCU, <i>Cunoaștere și libertate din perspectivă filosofică și teologică</i>	61
Pr. Prof. Univ. Dr. CRISTINEL IOJA, <i>Mutații antropologice în contextul ideologiilor modernității</i>	72
Prof. Univ. Dr. GUNNAR HEIENE, <i>Religia și drepturile omului: o perspectivă luterană</i>	83
Arhim. Conf. Univ. Dr. TEOFAN MADA, <i>Martiriul ca o afirmare a libertății și iubirii în Hristos</i>	101
Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE MORAR, <i>Problema libertății în religiile tradiției monoteiste</i>	114

Pr. Conf. Univ. Dr. OCTAVIAN MOȘIN, <i>Demnitatea omului în viziunea Bisericii Ortodoxe Ruse</i>	122
Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE MOȘOIU, <i>Chipul slavei Tale celei negrăite sunt" – considerații despre valoarea omului și despre suferința bolnavilor în stadiu avansat</i>	134
Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN, <i>Libertatea de alegere ca dar și ca responsabilitate potrivit învățaturii Filocaliei</i>	167
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU, <i>Sfântul Ioan Hrisostom și învățătura despre libertate și egalitate între persoane</i>	183
Pr. Conf. Univ. Dr. MARIN COJOC, <i>Educație, umanism și libertate în Bizanțul sec. XIII-XIV</i>	201
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR, <i>Educația religioasă în România. Probleme religioase, ecumenice și interreligioase</i>	215
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU, <i>Demnitate și umanitate în Vechiul Testament: atitudinea față de sclavi</i>	231
Pr. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE, <i>Epctazele libertății umane în teologia siriană</i>	245
Lect. Univ. Dr. CIPRIAN IULIAN TOROCZKAI, <i>Izvoarele teologice ale drepturilor omului. Viziunea Părintelui Georges Florovsky</i>	266
Pr. Asist. Univ. Dr. MIHAI BURLACU, <i>Valoarea omului în teologia Sf. Maxim Mărturisorul</i>	281
Pr. Dr. ADRIAN AGACHI, <i>Maica Domnului ca model al demnității și libertății umane</i>	289
Dr. ALEXANDRU MĂLUREANU, <i>Libertatea religioasă și libertatea de exprimare în contextul multicultural și multireligios actual</i>	300

PARTEA A II-A.
DEMNIȚATEA ȘI LIBERTATEA UMANĂ
ÎN ANALIZĂ INTERDISCIPLINARĂ

Prof. Univ. Dr. GHEORGHE DĂNIȘOR, <i>Libertatea umană – aspecte filosofico-juridice</i>	311
Prof. Univ. Dr. ANA BAZAC, <i>Criza societății și demnitatea umană: o perspectivă epistemologică</i>	317
Prof. Univ. Dr. ADRIANA NEACȘU, <i>Libertate și destin la Plotin</i>	334
Conf. Univ. Dr. IOAN LASCU, <i>Mândrie, orgoliu, demnitate</i>	352
Conf. Univ. Dr. OANA GHIȚĂ, <i>Demnitatea copilului</i>	360
Conf. Univ. Dr. RUXANDRA RĂDUCANU, <i>Ocotirea libertății persoanei prin mijloacele dreptului penal</i>	370
Lect. Univ. Dr. MĂDĂLIN-SAVU TICU, <i>Demnitatea umană în contextul actual al proliferării drepturilor omului</i>	385
Lect. Univ. Dr. MARIN BĂLAN, <i>Demnitatea umană și recontextualizarea ei teologică</i>	392
Lect. Univ. Dr. OLIVIA ANDREI, <i>Educația și drepturile, între secular și religios</i>	407
Lect. Univ. Dr. SONIA DRĂGHICI, <i>Demnitatea umană și statutul juridic al embrionului</i>	421
Lect. Univ. Dr. RALUCA VOINEA, <i>Protecția libertății umane prin reglementări de natură penală</i>	430
Lect. Univ. Dr. ANDREEA LOREDANA GOLLI, <i>Aspecte ale consimțământului informat în cercetarea medicală</i>	441

Lect. Univ. Dr. CĂTĂLIN STĂNCIULESCU, <i>Identitate, diferență, recunoaștere. Aspecte filosofice ale politicilor culturale de incluziune a minorităților</i>	453
Dr. LORENA-VALERIA STUPARU, <i>Treptele smereniei și demnitatea umană</i>	460
Dr. ROXANA GABRIELA ALBĂSTROIU, <i>Drepturile și îndatoririle personale ale soților, sanctuar al libertăților omului?</i>	472
Dr. MARINA-IRINA LAZĂR, <i>Libertatea – participare a individului la exercitarea puterii publice</i>	483
Drd. CAMELIA NICOLETA ZAMFIR (IACOB), <i>Ora de religie – factor de responsabilizare a părinților și/sau reflex civic identitar</i>	499
Drd. RELU EDUARD VOINEA, <i>Protejarea dreptului la viața privată prin noi reglementări penale</i>	512

PARTEA A III-A.

SFÂNTUL VOIEVOD MARTIR CONSTANTIN BRÂNCOVEANU - MODEL DE DEMNITATE ȘI LIBERTATE UMANĂ

Acad. RĂZVAN THEODORESCU, <i>Oltenia lui Constantin Vodă Brâncoveanu</i>	525
PS Conf. Univ. Dr. EMILIAN LOVIȘTEANUL, <i>Sfinții Martiri Brâncoveni – familia Domnitorului și jertfa ei pentru credința în Dumnezeu</i>	529
Pr. Conf. Univ. Dr. REMUS ONIȘOR, <i>Modelul macabean ca ideal al mântuirii creștine</i>	542
Pr. Conf. Univ. Dr. CLAUDIU COTAN, <i>Demnitatea unui mare neam – boierii Brâncoveni</i>	557

Pr. Lect. Univ. Dr. ION-SORIN BORA, <i>Demnitatea copiilor potrivit învățaturii Noului Testament</i>	567
Pr. Drd. CĂTĂLIN DAN, <i>Aspecte ale vieții bisericesti în timpul domniei Sfântului Martir Constantin Brâncoveanu</i>	580

CONTENS

FOREWORD

According to what criteria or to whom can we define human dignity and liberty?
(Rev. Assoc. Prof. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN) 17

INTRODUCTION

Metropolitan Prof. Dr. IRINEU ION POPA,
The Human Liberty and Dignity: Reality and Ideal.
The model of Saint Martyr Constantine Brâncoveanu 23

PART I. HUMAN DIGNITY AND LIBERTY: A THEOLOGICAL PARADIGM

Metropolitan HILARION ALFEYEV,
Patristic Teaching on Man 43

Rev. Prof. Dr. ION POPESCU,
Knowledge and Liberty from a Philosophical and Theological Perspective 61

Rev. Prof. Dr. CRISTINEL IOJA,
Anthropological Mutations in the Context of Modernity Ideologies 72

Prof. Dr. GUNNAR HEIENE,
Religion and Human Rights: A Lutheran Perspective 83

Archim. Assoc. Prof. Dr. TEOFAN MADA,
Martyrdom: as a Form of Asserting the Liberty and Love in Christ 101

Rev. Assoc. Prof. Dr. NICOLAE MORAR,
The Issue of Liberty in the Monotheist Religions 114

Rev. Assoc. Prof. Dr. OCTAVIAN MOȘIN, <i>Human Dignity in the Russian Orthodox Church Vision</i>	122
Rev. Assoc. Prof. Dr. NICOLAE MOȘOIU, <i>„I am the Image of Your Unutterable Glory” – Some Consideration on the Value of Man and on the Suffering of Late-stage Patients</i>	134
Rev. Assoc. Prof. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN, <i>Freedom of Choice as Gift and Responsibility according to the Philokalia</i>	167
Rev. Assoc. Prof. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU, <i>Saint John the Chrysostom’s Concept on Liberty and Equality among People</i>	183
Rev. Assoc. Prof. Dr. MARIN COJOC, <i>Education, Humanism and Liberty in 13th-14th-century Byzantium</i>	201
Rev. Assoc. Prof. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR, <i>Religious Education in Romania. Religious, Ecumenical and Interreligious Issues</i>	215
Rev. Lecturer Dr. ION REȘCEANU, <i>Dignity and Humanity in the Old Testament Legislation: the Attitude towards Slavery</i>	231
Rev. Lecturer Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE, <i>The Epectasies of the Human Liberty in the Syrian Theology</i>	245
Lect. Dr. CIPRIAN IULIAN TOROCZKAI, <i>The Theological Sources of the Human Rights in the Vision of Rev. Georges Florovsky</i>	266
Rev. Assist. Dr. MIHAI BURLACU, <i>The Human Value in the Theology of Saint Maximus the Confessor</i>	281
Rev. Dr. ADRIAN AGACHI, <i>Mother of God as a Model of Human Dignity and Liberty</i>	289
Dr. ALEXANDRU MĂLUREANU, <i>Religious Liberty and Freedom of Expression in the Current Multicultural and Multireligious Context</i>	300

PART II.
HUMAN DIGNITY AND LIBERTY
IN INTERDISCIPLINARY ANALYSIS

Prof. Dr. GHEORGHE DĂNIȘOR, <i>The Human Liberty – Philosophical and Legal Aspects</i>	311
Prof. Dr. ANA BAZAC, <i>Societal Crisis and Human Dignity: Epistemological View</i>	317
Prof. Dr. ADRIANA NEACȘU, <i>Liberty and Destiny in Plotinus</i>	334
Assoc. Prof. Dr. IOAN LASCU, <i>Vanity, Selfishness, Dignity</i>	352
Assoc. Prof. Dr. OANA GHIȚĂ, <i>Child's Dignity</i>	360
Assoc. Prof. Dr. RUXANDRA RĂDUCANU, <i>Protecting the Personal Freedom by means of the Criminal Law</i>	370
Lect. Dr. MĂDĂLIN-SAVU TICU, <i>Human Dignity in the context of Human Rights Proliferation</i>	385
Lect. Dr. MARIN BĂLAN, <i>Human Dignity and its Theological Recontextualization</i>	392
Assist. Prof. Dr. OLIVIA ANDREI, <i>Education and Rights, Between the Secular and the Religious</i>	407
Lect. Dr. SONIA DRĂGHICI, <i>The Human Dignity and the Legal Status of the Embryo</i>	421
Lect. Dr. RALUCA VOINEA, <i>The Protection of the Personal Freedom in Criminal Law Regulations</i>	430
Lect. Dr. ANDREEA LOREDANA GOLLI, <i>Aspects of the Informed Consent in Medical Research</i>	441

Lect. Dr. CĂTĂLIN STĂNCIULESCU, <i>Identity, Difference, Recognition.</i> <i>Philosophical Aspects of the Minority Inclusion Policies</i>	453
Dr. LORENA-VALERIA STUPARU, <i>The Levels of Humbleness and of Human Dignity</i>	460
Dr. ROXANA GABRIELA ALBĂSTROIU, <i>The Spouses' Personal Rights and Obligations,</i> <i>Sanctuary of Human Liberty?</i>	472
Dr. MARINA-IRINA LAZĂR, <i>Liberty – the Individual Participation at Exercising the public Power</i>	483
PhD(c) CAMELIA NICOLETA ZAMFIR (IACOB), <i>The Religion Class – A Factor of Raising</i> <i>Parents' Awareness and/or Identity Civic Reflex</i>	499
PhD(c) RELU EDUARD VOINEA, <i>Protecting the Right to a Private Life in New Criminal Regulations</i>	512
PART III.	
SAINT MARTYR CONSTANTIN BRÂNCOVEANU –	
A MODEL OF HUMAN DIGNITY AND LIBERTY	
Acad. RĂZVAN THEODORESCU, <i>Oltenia during the Reign of Constantin Brâncoveanu</i>	525
Bishop Assoc. Prof. Dr. EMILIAN LOVIȘTEANUL, <i>Saints Martyrs Brâncoveanu – the Prince's Family</i> <i>and their Sacrifice and Faith in God</i>	529
Rev. Assoc. Prof. Dr. REMUS ONIȘOR, <i>The Maccabean Model as an Ideal of Christian Redemption</i>	542
Rev. Assoc. Prof. Dr. CLAUDIU COTAN, <i>The Dignity of a Great Family – the Brâncoveanu Boyars</i>	557

Rev. Lect. Dr. ION-SORIN BORA, <i>Children's Dignity according to the New Testament</i>	567
Rev. PhD(c). CĂTĂLIN DAN, <i>Aspects of the Church Life during the Reign of Saint Martyr Constantin Brâncoveanu</i>	580

DEMNIȚATEA COPIILOR POTRIVIT ÎNVĂȚĂTURII NOULUI TESTAMENT

Pr. Lect. Univ. Dr. ION-SORIN BORA*

Alegerea acestei teme este rezultatul meditației la icoana Sfinților Brâncoveni în care cei patru fii ai Sf. Domnitor Constantin Brâncoveanu, Sfinții Constantin, Ștefan, Radu și Matei, sunt ca niște copii de vârste fragede. Nu ar fi singurii sfinți copii ai Bisericii, având în vedere exemplul Sfintei Mucenițe Filoteea de la Curtea de Argeș, Sf. Abanoub din Sabanub (31 iulie), Sf. Neofit, mort la 15 ani, sau Sfinții 14000 de prunci, uciși de Irod Idumeul, în încercarea sa de a-L omorî și pe Iisus (29 decembrie).

Trebuie să recunoaștem că în mediile științifice de talie mondială există un interes susținut în cercetarea efectelor clonării oamenilor, iar copiii, născuți sau nenăscuți, se află în postura unor simple materiale de cercetare, viața lor, intrauterină sau extrauterină, fiind lipsită total de demnitate. De asemenea, numărul avorturilor este alarmant, dragostea părintească transformându-se în continuare în ură în cadrul cuplurilor însetate de plăcere și îngrozite de jertfelnicie. Nimeni nu poate să nu observe copii în medii lipsite total de demnitate: războaie, orfelinate, muncă necalificată, pornografie etc.

Demnitatea copiilor este tot una cu demnitatea umană, copilul fiind un om la vârstă fragedă și, privind la cei care atentează la demnitatea umană, el este om încă din pântecul maicii sale.

Între sfințenie și dezumanizare copiii de pretutindeni și din toate timpurile au crescut și au devenit maturi, uitând uneori de copilărie și de copiii lor sau ai semenilor lor. Nașterea și copilăria nu sunt străine de ființa umană. Copilul este prețuit pentru omul mare care va deveni la maturitate, dar el este prețios în Biserica Creștină chiar înainte de a se naște.

În Noul Testament *copilul* este omul matur în devenire, de la vârstă fragedă sau chiar de la zămislire, până ajunge tânăr, aproape de maturitate. Acesta este totodată fiul sau copilul părinților săi, tată și mamă, datori să-l nască și să-l crească. În acest sens se observă o afectivitate reciprocă între părinți și copii, cei din urmă numindu-și părinții cu nume de alint (Avva, Tată, Părinte).¹ Părinții, de asemenea, își numesc fiii cu apelativul copii

* Facultatea de Teologie Ortodoxă/Centrul de Studii Teologice și Interreligioase (CSTI) - Universitatea din Craiova.

¹ Cuvânt provenit din aramaică: *abba* - tată. MAURICE CARREZ, FRANÇOIS MOREL, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, traducere de Gheorghe Badea, Societatea

iubiți. De fapt copiii sunt darul lui Dumnezeu în sânul unei familii binecuvântate: „Femeia ta ca o vie roditoare, în laturile casei tale; fiii tăi ca niște vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei tale. Iată, așa se va binecuvânta omul, cel ce se teme de Domnul” (Psalm 127, 3-4).

Limbajul biblic nou testamentar uzitează mai mulți termeni pentru copilul aflat în diferitele stadii ale existenței și în diferite relații afective. Pentru pruncii sugari sau cei nenăscuți este întrebuințat cuvântul *βρέφος*, *ούς* - „copil în vârstă fragedă sau încă nenăscut”.² Astfel, când Elisabeta a primit închinăciunea (salutarea) Mariei, pruncul (*βρέφος*) a săltat³ în pântecele ei (Luca 1, 41-44).⁴

Distincția între pruncul născut și nenăscut nu se realizează în Evanghelia după Luca. Ca și fătul sau pruncul născut se numește *βρέφος* și pruncul născut, actul nașterii neschimbând cu nimic calitățile personale ale celui prezentat de autorul sacru. Astfel, păstorii au aflat de la îngeri că S-a născut Fiul lui David, Mântuitorul: vor găsi un prunc (*βρέφος*) culcat într-o iesle (Luca 2, 12-16), această imagine fiind semnul împlinirii profeției mesianice.⁵

Dacă Pruncul Sfânt era culcat în iesle, atunci regăsim firescul grijii părintești afirmată chiar la începutul Evangheliei. Opusul acestei grijii, atentatul la demnitatea și libertatea umană, este condamnat de Sf. Ștefan în cuvântarea sa adresată eleniștilor: faraonul, „purtându-se ca un viclean cu neamul nostru, a asuprit pe părinții noștri să-și lepede pruncii lor, ca să nu mai trăiască” (Faptele Apostolilor 7, 19). Astfel, pruncii de parte bărbătească ai evreilor, uciși de egipteni în vederea distrugerii poporului ales, devin victimă

Biblică Interconfesională din România, București, 1989, p. 9.

² PR. DR. IOAN MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament*, Ed. IBMBOR, București, 1995, p. 427.

³ Faptul că pruncul a săltat în pântecele mamei sale este un semn decisiv pentru Elisabeta și pentru toate mamele: acesta are viață chiar dacă nu s-a născut și întreține un „dialog” cu mama sa la nivel senzorial, dar și personal. Pruncul este o persoană înainte de a se naște, capabil să perceapă, prin mijlocirea mamei, proximitatea lui Dumnezeu în Persoana Fiului, sau, dimpotrivă, a forcepsului celui rău.

⁴ Traducerile posibile ale lui *βρέφος* în Noul Testament sunt: prunc în pântece (făt), nou născut, sugar sau copil mic. MAURICE CARREZ, FRANÇOIS MOREL, *Dicționar*, p. 62.

⁵ Vrednicia păstorilor pentru această anghelofanie este dată de „petrecerea” lor „cu fluierul cântând”, „pentru nerăutatea și năravul lor cel nefățarnic, de vreme ce se adevăresc că și petrecerii dreptilor urmează”. SF. TEOFILACT ARHIEPISCOPUL BULGARIEI, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca*, în coll. *Tâlcuiri la Sfânta Scriptură*, vol. III, Ed. Sophia, București, 2007, p. 45.

a lui faraon și a părinților lor.⁶ Faraon intervine brutal în acest firesc al nașterii și creșterii pruncilor, obligând părinții să-și lepede pruncii.⁷

Este adevărat că factorii decidenți ai vremii noastre caută răspunsuri la întrebarea „când începe viața omului?” Răspunsurile, atât de variate, se orientează în special la viața extrauterină a pruncului.⁸ Din această cauză incidența avorturilor asupra vieții umane este direct proporțională cu distanța dintre începutul acceptat al vieții umane și momentul concepției.⁹

Textul Noului Testament începe prin afirmarea demnității copilului: înainte chiar de a se fi născut, pruncul se bucură de recunoașterea sa ca om, în așteptarea respectului celorlalți pentru viața și demnitatea sa. Deși nenăscut încă, Fiul lui Dumnezeu se găsea ca Persoană divino-umană în pântecele Fecioarei, recunoscut și respectat ca atare de memoria ulterioară a Bisericii, precum și de Arhanghelul Gavriil, de Fecioara Maria, de Sf. Elisabeta și chiar de Sf. Ioan Botezătorul, la rândul său, prunc în pântecele mamei sale: „Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei, pruncul a săltat în pântecele ei și Elisabeta s-a umplut de Duh Sfânt” (Luca 1, 41).¹⁰

Înainte de a se naște pruncul Ioan și Pruncul Iisus, cunoscuți cu numele de Arhanghelul Gavriil, au o existență personală, cu activitate

⁶ Sf. Ștefan vorbește despre obligativitatea impusă de faraon să-și abandoneze pruncii (*βρέφη*).

⁷ Astfel se explică și traducerea lui *ἐκίκωσεν* cu „a ispitit”, accentuându-se responsabilitatea părinților pentru nașterea și viața pruncilor, indiferent de situațiile cu caracter obligatoriu ce determină avortul sau abandonul.

⁸ „Sugestiile se referă, pe rând, la momentul în care mama simte pentru întâia oară copilul mișcându-se în pântecele ei; la momentul în care fetusul poate supraviețui în afara uterului (de obicei după 24 de săptămâni); la momentul nașterii, când copilul începe să respire singur, sau la o perioadă de câteva zile după naștere, o dată ce nou-născutul și-a demonstrat dreptul la viață (aceasta însemnând, printre altele, absența oricărei boli sau dereglări psiho-somatice)”. PR. PROF. DR. JOHN BRECK, *Darul sacru al vieții. Tratat de bioetică*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2001, p. 99.

⁹ Există o atitudine ambivalentă asupra acestei probleme, manifestată efectiv la nivelul familiei sau al cuplului. Astfel, părinții copilului își exprimă dragostea față de copiii născuți deja, dar și ura ucigașă față de copiii nenăscuți și nedoriți. Justificarea este legată tocmai de această „doctrină” a începutului vieții, la care unii medici au devenit adepți și chiar învățători. Astfel, în fața medicului, până la câteva luni, fetusul este lipsit de importanță, ca un fel de abces.

¹⁰ Prin aceasta Ioan devine mai mare decât toții proorocii. El proorocește pe Hristos chiar înainte de a se naște. „Deci glasul Fecioarei a fost glas al lui Dumnezeu Care Se întrupase întru dânsa și, pentru aceasta și pe Întemernătorul în pântece l-a umplut de dar și l-a făcut a prooroci”. SF. TEOFILACT, *Luca*, p. 34.

rațională bazată pe acțiunile mamelor care-i purtau în pânțece. Unitatea mamă-prunc nenăscut este una organică, dar lipsită de confuzii: pruncii și mamele lor au personalități distincte și clare, iar respectul demnității pruncilor afirmat în sânul familiilor în care urmau să se nască este ecoul atitudinii îngerilor față de pruncul nenăscut și, mai apoi, nou-născut.

Dacă astăzi se vorbește despre demnitatea pruncului nenăscut, limbajul uman se integrează în glasul îngerilor bunelor vestiri despre întruparea și nașterea Sf. Ioan și a Mântuitorului. Dar dacă sfinții îngeri afirmă clar momentul conceperii ca o bună-vestire, „îngerii” morții copiilor nenăscuți vorbesc despre concepere ca de un proces. Acest „proces”, cuprins între momentul conceperii și dezvoltarea primei trăsături umane sau a „primului ax al trupului în timpul săptămânii a treia de sarcină”¹¹ permite conștiințelor laxe să atenteze la viața copiilor care sunt asimilați unei mase de celule lipsite de importanță.

La nivel juridic, primul care atrage atenția asupra faptului că un prunc este net superior față de obiecte sau animale este Justinian (527-565). El demontează aplicabilitatea veche a legii uzufructului și asupra copiilor unei sclave. Dacă o turmă de oi trebuie întinerită prin mieii care se nasc ca uzufruct, pruncii sclavelor nu cad sub incidența legii uzufructului, deoarece „o ființă umană nu poate fi tratată ca produs (marfă) de o ființă umană”.¹²

Chiar dacă nu avem multe date despre copilăria Mântuitorului,¹³ cei ce L-au cunoscut pe Mântuitorul au dorit ca pruncii lor să fie binecuvântați de El: „Și aduceau la El și pruncii, ca să Se atingă de ei” (Luca 18, 15). Dacă în ochii ucenicilor aceștia erau doar prunci, la fel de demni sau lipsiți de demnitate ca și cei nenăscuți (*βρέφη*), Iisus îi vede deja ca pe niște copii mărișori (*παιδιά*): „Lăsați copiii să vină la mine și nu-i opriți” (Luca 18, 16).¹⁴

Sf. Ap. Petru, martor al cuvintelor Mântuitorului adresate copiilor și pruncilor, folosește modelul intuitiv al pruncului (*βρέφος*), ca să-și determine ucenicii să lase lucrările rele și să primească cu dor Sfintele Taine: „Deci, lepădând toată răutatea și tot vicleșugul și fățarniciile și

¹¹ PR. PROF. DR. JOHN BRECK, *Darul sacru*, p. 100.

¹² JUSTINIAN, „Rights of the Usufructuary”, VII, 68, in: *The Digest of Justinian*, translated by Charly Henry Monro, vol. II, Cambridge: University Press, 1909, p. 29.

¹³ Dacă scrierile apocrife conțin detalii din cele mai diverse despre copilăria Domnului Iisus, scrierile canonice, în special Evanghelia după Luca, prezintă doar închinarea magilor, a păstorilor, tăierea împrejur, întâmpinarea Domnului de către dreptul Simeon și, în cele din urmă, vizita la templu la vârsta de 12 ani.

¹⁴ Primul înțeles al acestui eveniment este o lecție: smerenia. „Și cele petrecute cu pruncii, la smerenie folosesc, că ne învață Domnul prin aceasta smerit a cugeta și pe toți a-i primi și pe nimeni a defăima”. Sf. TEOFILACT, *Luca*, p. 256.

pizmele și toate clevetirile, ca niște prunci de curând născuți, să doriți laptele cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire, de vreme ce ați gustat și ați văzut că bun este Domnul” (I Petru 2, 1-3). În ambele cazuri pruncul este un ideal al creștinului, de curând născut prin Botez. Și totuși un început de viață în Biserică, implicând creșterea prin hrănirea curată și corectă: laptele cel duhovnicesc.¹⁵

Copilul este numit în Noul Testament ca *νήπιος*¹⁶ cu sensul de copil slab și inocent, dar drept în ochii lumii.¹⁷ Dacă Evangheliile conțin referiri stricte la copii prin acest termen, epistolele pauline atribuie caracteristici ale copilului omului matur, din punct de vedere fizic, dar imatur și slab pe plan spiritual. Descrierea unui *νήπιος* o regăsim la Efeseni 4, 14: „Ca să nu mai fim copii duși de valuri, purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii, prin înșelăciunea oamenilor, prin viclesugul lor, spre uneltirea rătăcirii”.¹⁸ Deși calitate apreciată de către toți, inocența sau nevinovăția copilului este principala sa slăbiciune, fiind ușor determinat să facă lucruri rele. Slăbiciunea copilului este invers proporțională cu vârsta. Cu cât este mai mare, cu atât este mai greu de schimbat de la gândurile lui. Acesta este principalul motiv pentru care copilul apare ca model negativ: slab în cunoștință și lipsit de statornicie.

Adesea interschimbat cu *νήπιος*, *τέκνον*, reprezintă un alt termen uzitat în limbajul specific Noului Testament pentru numirea copilului mic, prunc de curând născut, sau chiar copil mai mare (Matei 7, 11; Marcu 13, 12; Luca 1, 7; 15, 31; Faptele Apostolilor 7, 5; I Corinteni 7, 14; II Corinteni 12, 14; Coloseni 3, 20; Apocalipsa 12, 4).¹⁹ Utilizarea lui *τέκνον* implică o legătură de sânge, ca de la tată la copilul său, ori o legătură spirituală de tipul învățător-discipol.

Foarte folosit în Septuaginta cu sensul de „copilul meu” sau „fiul meu”, *παῖς παιδων* apare pentru exprimarea filiației doar la Ioan 4, 51

¹⁵ Expresia petrină citată suportă două interpretări: fie adresanții săi sunt de curând convertiți și botezați chiar de Apostol, fie, în acest loc, Sf. Petru devine ecoul ideii predominante în Noul Testament că „un credincios este întotdeauna ca un copil”. DANIEL C. ARICHA & EUGENE A. NIDA, *1 Peter – A Translator’s Handbook on the First Letter from Peter*, United Bible Societies, New York, 1980, p. 51.

¹⁶ Traducerea exactă a lui *νήπιος* este prunc, copilaș. MAURICE CARREZ, FRANÇOIS MOREL, *Dicționar*, p. 194.

¹⁷ BERTRAM, *Nepios*, în: *Theological Dictionary of the New Testament*, GERHARD KITTEL & GERHARD FRIEDRICH (eds), vol. IV, 1967, p. 917.

¹⁸ Acest „noi” caracterizați prin apelativul „copii” (*νήπιος*) reprezintă o minoritate dependentă, „ca fiul pentru care tatăl în testamentul său numește un tutore care să-l educe și să-i administreze moștenirea”. BERTRAM, *Nepios*, p. 918.

¹⁹ MAURICE CARREZ, FRANÇOIS MOREL, *Dicționar*, p. 286.

(copilul unui slujitor regesc).²⁰ De altfel, copilul (παῖς) se află foarte aproape de slugă²¹ (cf. Matei 8, 8), tocmai datorită diferenței de vârstă pe care o presupune față de omul mare, lucru ce îl face slab sau mic.²²

Pentru cultura elină copilul, sub oricare din numirile de mai sus, este slab și lipsit de ajutor, iar demnitatea sa, comparabilă cu a sclavilor. Egalitatea oamenilor la naștere nu este și condiția egalității tuturor oamenilor în libertate, drepturi și demnitate, indiferent de vârsta pe care o au la un moment dat.

Nașterea și copilăria Mântuitorului și a Sf. Ioan Botezătorul sunt prezentate din perspectiva Bisericii creștine din vremea redactării Evangheliilor după Matei și Luca. Cinstirea pruncului Iisus de către magi²³ și de către păstori este neobișnuită. Ei nu aveau cunoștințe despre firea dumnezeiască a Mântuitorului, cinstindu-l ca om deplin, „regele iudeilor, Cel ce S-a născut” (Matei 2, 1). Nu se așteptau să vadă altceva decât un Prunc. Pe Iisus Pruncul l-au cinstit ca pe un rege: „intrând în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, și căzând la pământ, s-au închinat Lui; și deschizând vistierile lor, l-au adus Lui daruri: aur, tămâie și smirnă” (Matei 2, 11). Asemenea și păstorii, înștiințați de îngeri au mers la Betleem să vadă „cuvântul acesta ce s-a făcut” (Luca 2, 15). Apoi „s-au întors păstorii, slăvind și laudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră” (Luca 2, 20).²⁴

Nașterea unui prunc este cel mai potrivit exemplu pentru ca înțeleptul Nicodim să înțeleagă Taina Botezului: „De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 3). Așadar, nașterea unui prunc și pruncia sunt deosebit de importante în cuprinsul Sfințelilor Evanghelii. Dar mai importantă este, pentru Biserica creștină din vremea scrierii cărților Noului Testament, asocierea nașterii trupești cu

²⁰ HERMANN CREMER, *Lexicon of New Testament Greek*, translated by William Urwick, Edinburgh, T.&T. Clark, 1895, p. 811.

²¹ *pai-j* se traduce prin copil (sau copilă, fetiță), slugă, servitor, slujitor, sclav. MAURICE CARREZ, FRANÇOIS MOREL, *Dicționar*, p. 213.

²² Și în limba latină copilul face parte din aceeași familie de cuvinte cu sărac, slab: pauper, paucus, parvus, paulus, puer, pusus, pusillus, puella. OEPKE, *pais, paidion*, în: *Theological Dictionary...*, vol. V, p. 637.

²³ Prezența magilor în peștera din Betleem „nu se datorează numai stelei, ci și lui Dumnezeu, care a pus în mișcare sufletul lor”. SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Matei*, VI, 4, trad. Pr. D. Fecioru, în coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 23, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 82.

²⁴ „Păstorii aceștia sunt închipuire a păstorilor celor duhovnicești, adică a Arhierilor. Deci se cuvine a păzi Arhieriei turma lor și «a petrece», adică a cânta [viersuri] duhovnicești și a învăța norodul”. SF. TEOFILACT, *Luca*, p. 46.

nașterea de sus sau Botezul.²⁵ Pruncul este prețios pentru omul de mâine. Dar mai prețios este pentru Biserică, în calitate de creștin, botezat în numele Sfintei Treimi.

Nu intenționăm să demonstrăm practica botezării copiilor încă de la început,²⁶ a celor din casa lui Corneliu (Faptele Apostolilor 10, 2, 44-48), a celor din casa temnicerului din Filipi, care au fost botezați, cum bine precizează Sf. Luca în Faptele Apostolilor, împreună cu toți cei din casele lor (Faptele Apostolilor 16, 33).

Ne referim mai bine la episodul binecuvântării copiilor, descris cu lux de amănunte de toți cei trei sfinți evangheliști sinoptici. Integrându-se probabil într-un ritual iudaic, conform căruia părinții își aduceau copiii la rabini ca să-i binecuvânteze înainte de culcare,²⁷ „I S-au adus copiii” (expresie aproape identică la sinoptici) „ca să-și pună mâinile peste ei” (Marcu 10, 13), „ca să-și pună mâinile peste ei și să se roage” (Matei 19, 13) sau „ca să se atingă de ei” (Luca 18, 15). În toate cazurile se observă similitudinea cu vindecările sau învierile din morți, săvârșite de Hristos în special cu tineri, dar și practica Bisericii primare în săvârșirea unor Sfinte Taine ca Împărtășirea Sfântului Duh celor nou botezați (Mirungerea), Hirotonia sau Botezul.

Este sigur că Marcu s-a străduit să ofere un răspuns direct al Mântuitorului pentru cei ce contestau botezul copiilor.²⁸ Spre aceasta ne conduce în special folosirea verbului *κωλύειν* – a opri, a stopa, a împiedica (Marcu 10, 14), nelipsit în relatările botezurilor descrise în Noul Testament. Astfel, Sf. Petru afirmă: „poate, oare, cineva să *oprească* apa, ca sa nu fie botezați aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi?” (Faptele Apostolilor 10, 47). La fel se exprimă și famenul etiopian, convins de Sf. Filip despre necesitatea botezului: „Iată apa. Ce mă împiedică să fiu botezat?” (Faptele

²⁵ „Este vorba, de fapt, de nașterea «de la Dumnezeu», anunțată încă din prologul Evangheliei (1, 13), prin care cei ce-L primesc pe Mântuitorul, adică «cei ce cred în numele Lui» devin fii ai lui Dumnezeu”. PR. PROF. DR. VASILE MIHOC, *Sfânta Evanghelie de la Ioan – introducere și comentariu*, vol. 1, p. 78.

²⁶ Despre Botezul copiilor în Biserica primară, a se vedea N. MENOUD, *Le baptême des enfants dans l’Eglise ancienne*, VerC, 1948.

²⁷ PROF. UNIV. DR. IOANNIS KARAVIDOPOULOS, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, traducere de drd. Sabin Preda, Ed. Bizantină, București, 2001, p. 248.

²⁸ Karl Barth s-a pronunțat împotriva botezului copiilor, bazându-se pe necesitatea credinței pentru primirea Tainelor. Biserica a răspuns cu mult înainte acestei probleme, botezând copiii, tocmai datorită faptului că nu trebuia privați tocmai ei de această naștere spirituală. G. C. BERKOUWER, *The Sacraments*, Grand Rapids: Eerdmans, 1969, pp. 164-166.

Apostolilor 8, 36). Chiar și Iisus era oprit să se boteze în Iordan: „Ioan însă Îl oprea, zicând: Eu am trebuință să fiu botezat...” (Matei 3, 14).

Demnitatea copilului ar putea fi știrbită prin oprirea sa de la Botez, de la apropierea sa de Sfintele Taine. În timpul scrierii Sfintelor Evanghelii foarte mulți copii erau botezați, iar unii tineri, precum Sf. Ștefan, primiseră deja cununa muceniciei. Așadar, copilul este recunoscut în demnitatea sa umană, nu doar în calitatea sa de persoană umană liberă și responsabilă, purtătoare a chipului lui Dumnezeu, ci și de imagine a sfințeniei și chiar de posibil sfânt. Botezul copiilor este premiza demnității și a sfințeniei copiilor creștini.

Revenind la pericopa binecuvântării pruncilor, observăm un limbaj dublu, al evanghelistului, din perspectiva martorului ocular sau chiar al coparticipantului la evenimentul descris,²⁹ pe de-o parte, și al Mântuitorului Hristos, pe de altă parte. Astfel, ceea ce se percepe, prin simțurile omenești, ca fiind aducerea copiilor (pruncilor) la Iisus, de către părinții lor, evident, este de fapt, din perspectiva Mântuitorului o venire liberă și conștientă a copiilor, independent de voința celorlalți: „lăsați copiii să vină”, nu „lăsați copiii să fie aduși” sau „lăsați părinții să-și aducă pe copiii lor la Mine”. Certarea copiilor de ucenici este un lucru foarte grav. Ea reprezintă oprirea efectivă a copiilor de la Hristos, de la singura posibilitate de a fi desăvârșiți și demni.³⁰

Voința copiilor (pruncilor, după Luca), este evidentă în cazul familiei credincioase. Nu trebuie să fie opriți de la botez de nimeni, cu atât mai puțin de membrii ierarhiei sacramentale. Ceea ce nu se observă este tocmai disponibilitatea Mântuitorului de a primi în împărăția Sa pe copii și pe cei asemenea lor: „a unora ca aceștia este Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 18, 17).³¹

²⁹ Relatarea marcană implică o asimilare a tânărului bogat în grupul copiilor aduși la Mântuitorului ca să fie binecuvântați. Doar el conexează cele două evenimente: binecuvântarea pruncilor și convorbirea cu tânărul bogat. Pe de altă parte este de necontestat identitatea lui Marcu cu tânărul bogat care, doar în această Evanghelie, nu poate să uite privirea cu dragoste a lui Iisus (Marcu 10, 21).

³⁰ În acest punct reținem centrul demnității copiilor în Noul Testament. Copiii vin la Hristos, chiar dacă altora le pare această apropiere ca o întâmplare sau un act de inconștientă puerilă. Dar tocmai această venire a lor la Hristos reprezintă devenirea lor ca oameni, adevărata umanitate, cea după chipul lui Dumnezeu. Hristos este „chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura. Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute, și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El și pentru El” (Coloseni 1, 15-16).

³¹ Calitatea principală a pruncilor este smerenia. „Pruncul nu se înalță, nu defaimă pe cineva, fără de răutate este, fără de vicleșug, nici pentru cele strălucite nu se

Trebuie să observăm că ideea „progresistă” a permisivității copilului în baza căreia copilul face tot ceea ce dorește, nu-și găsește corespondent în Sfânta Scriptură. Autoritatea responsabilă de creșterea copilului în iubire ascultătoare față de părinți și față de Dumnezeu este tatăl. „Dar adevărata autoritate trebuie exercitată, aceasta trebuie să fie dată cu adevărată demnitate”.³²

Câțiva ucenici din Cei Doisprezece și mai mulți dintre Cei Șaptezeci erau copii și tineri. A vindecat și a înviat tineri, schimbând suferința și lacrimile familiilor acestora în bucurie, a răspuns întrebărilor acestora cu duioșie, lămurind pe tânărul bogat despre viața de veci și pe Sf. Ioan Teologul despre cel ce urma să-L vândă. Tânărul bogat, Evanghelistul Marcu însuși, face parte din grupul acesta de copii pe care Iisus îi ia în brațe, îi binecuvântează și își pune mâinile peste ei (Marcu 10, 16). Astfel, „când ieșea El în drum, alergând la El unul și îngenunchind înaintea Lui, îl întreba: Învățătorule Bun, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?” (Marcu 10, 17).

În Evangheliile copilul este imaginea cea mai potrivită a moștenitorului Împărăției cerurilor. El este simbolul curăției și al smereniei, îmbrăcat cu toate calitățile necesare unui exemplu chiar și pentru Apostolii Mântuitorului. „Și luând un copil, l-a pus în mijlocul lor și, luându-l în brațe, le-a zis: Oricine va primi, în numele Meu, pe unul din acești copii pe Mine Mă primește; și oricine Mă primește, nu pe Mine Mă primește, ci pe Cel ce M-a trimis pe Mine” (Marcu 9, 36-37).³³ Astfel „se prevestește atitudinea pozitivă a creștinismului față de copii, în antiteză cu duritatea cunoscută în această privință a lumii vechi”.³⁴ Dacă nașterea unui copil era un prilej de bucurie îndeosebi pentru valoarea sa economică, prin forța de muncă ce asigură prosperitatea ulterioară a familiei, adevărata bucurie ce însoțește nașterea pruncilor în cadrul familiei creștine este una personală, a bogăției relațiilor personale părinți-copii, copil-frați, dar mai ales relația personală a omului (copilul mare) cu Dumnezeu.³⁵

trufește, nici pentru cele de întristare nu se mârșnește, ci cu toată simplitatea se află”. Sf. TEOFILACT, *Luca*, p. 256.

³² W. HENDRIKSEN & S. J. KISTEMAKER, *New Testament commentary: Exposition of the Pastoral Epistles*, în: *New Testament Commentary*, vol. 4, Grand Rapids: Baker Book House (1953-2001), p. 127.

³³ Copilul este modelul slujirii lui Iisus. Astfel, cel care vrea să fie întâiul între ucenici, trebuie să fie slujitorul tuturor, asemenea micilor copii de casă. „A fi «slujitorul tuturor» include și atenția față de cel mai mic dintre copii”, p. 146.

³⁴ PROF. UNIV. DR. IOANNIS KARAVIDOPOULOS, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, p. 248.

³⁵ JAMES FRANCI, „Children, Childhood”, în: *Eerdmans Dictionary of the Bible*, David Noel Freedman & Allen C. Myers (eds.) Grand Rapids, Michigan, 2000, p. 234.

Copiii sunt liantul familiei și, într-un fel, finalitatea acesteia. Discursul despre despărțirea soților este continuat la sinoptici prin episodul aducerii de către părinți a copiilor la Hristos, ca să-și pună mâinile peste ei și să-i binecuvânteze. Nu doar copiii primesc folos, ci familia, în integralitatea ei: „cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primește” (Matei 18, 5).

Pentru Biserică, existența copiilor este un semn al demnității preotului, care este recrutat, prin verificarea vocației. Existența copiilor în familia preotului pare a fi chiar o condiție pentru hirotonie. Preotul (ca și diaconul) trebuie să aibă copii ascultători și buni, iar „managementul” familiei este evaluat în vederea chivernisirii familiei celei mari, Biserica, în care fiecare membru este copil al lui Dumnezeu.³⁶ Așadar, demnitatea copiilor înseamnă demnitatea familiei, conform Noului Testament.

Demnitatea umană se bazează pe prezența chipului lui Dumnezeu în om.³⁷ Ca purtător al chipului lui Dumnezeu, omul se bucură de binecuvântarea procreării, puterea împotriva demonilor și protejarea vieții umane.³⁸

Demnitatea copilului începe cu prima zi a concepției sale³⁹ și se manifestă, în perioada dinainte de naștere, prin respectul demnității mamei.⁴⁰ Poziția Bisericii Creștine față de viața copilului nenăscut se

³⁶ W. HENDRIKSEN & S. J. KISTEMAKER, *New Testament commentary: Exposition of the Pastoral Epistles*, p. 127.

³⁷ Principalul motiv al considerației unanime despre demnitatea umană este prezența chipului lui Dumnezeu în om. Fiecare persoană umană, indiferent de starea sa de păcătoșenie, de libertate, de avere sa, de vârstă sau de sănătate este purtătoare a chipului lui Dumnezeu, un om aflat în grija și iubirea lui Dumnezeu, într-o perspectivă a sfințeniei. În virtutea demnității, fiecare om este liber să-L aleagă pe Dumnezeu și să lucreze, după putere, la propria sa mântuire.

³⁸ YECHIEL MICHAEL BARILAN, *Human Dignity, Human Rights, and Responsibility: The New Language of Global Bioethics and Biolaw*, MIT Press, Cambridge, 2012, p. 30.

³⁹ Deși trecută cu vederea de cărțile canonice, copilăria Fecioarei Maria, de la zămisirea ei în pântecul Fericitei Ana până la logodirea ei cu bătrânul Iosif, este prezentată în detaliu de Sfânta Tradiție. Protoevanghelia lui Iacob detaliază momentul zămisirii Fecioarei Maria în pântecul Anei, ca rod al rugăciunii. Pe la ceasul prânzului, un înger al Domnului îi vestește Anei că va naște un prunc; asemenea și Dreptului Ioachim, aflat în munți, primește această bunăvestire îngerească în același timp. *Protoevanghelia lui Iacob. Istorisire despre nașterea Preafericitei Născătoarei de Dumnezeu și-n veci Fecioară Maria*, IV, în: CRISTIAN BĂDILĂ, *Evangelii Apocrife*, Ed. Adevărul Holding, București, 2012, p. 67.

⁴⁰ Maica Domnului este în situația multor mame, responsabile de nașterea pruncului, de viața și demnitatea lui înainte de naștere, cât și după aceea. În cazul Mariei, Maica Domnului, cunoaștem hotărârea lui Iosif, logodnicul ei, de a o lăsa în

conturează prin cinstirea adusă Fecioarei de îngerii care se arată lui Iosif, încredințându-l de „taina cea din veac ascunsă” a Întrupării Fiului lui Dumnezeu (Matei 1, 20-23), dar și prin cuvintele Elisabetei, mama Sf. Ioan Botezătorul: „Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pânteceleui tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?” (Luca 1, 42, 43). Fericirea Fecioarei Maria de a fi Maica Domnului a intuit-o una din femeile care asculta predica Domnului, având în minte atât faptul că ea L-a purtat în pântece pe Iisus, cât și că L-a purtat în brațe, câtă vreme a fost prunc: „Fericit este pântecele care Te-a purtat și fericiți sunt sânii pe care i-ai supt!” (Luca 11, 27).

Atacurile asupra demnității copiilor erau binecunoscute în lumea păgână, dar și în lumea iudaică. Chiar pe teritoriul Palestinei au fost jertiți copii în cinstea zeului Moloh, dar se cunoaște și ușurința cu care judecătorul Ieftae s-a hotărât să-și respecte jurământul⁴¹ și să aducă unica fiică drept jertfă de mulțumire pentru biruința în lupta cu amoniții.

În general copiii și tinerii nu erau luați în seamă în lumea iudaică, fiind considerați lipsiți de experiență, neînțelepți și slabi.⁴² Chiar și așezarea lor împreună cu animalele mici în arealul familial demonstrează lipsa de importanță pe care copiii o reprezentau pentru societatea iudaică. Dacă în mod natural părinții își iubesc copiii, înaintea predicii Sf. Ioan Botezătorul această dragoste lipsea. De aceea pruncul Ioan, încă nezămislit, „se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecele maicii sale” (Luca 1, 15) și „va merge înaintea Lui (Mesia) cu duhul și puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii” (Luca 1, 17).

Cea mai de seamă caracteristică a copiilor și tinerilor era aceea că vor deveni maturi, vor susține material viața părinților deveniți neputincioși la bătrânețe sau chiar a fraților mai mici, în cazul primului născut. De aceea ființa unui popor sau a unei cetăți este reprezentată prin cuvinte ca „fiica Sionului”, „fiica Babilonului”. În același context includem și

ascuns (Matei 1, 19). El reprezintă expresia dreptății, „să nu o vădească”, neștiind, bineînțeles, de taina întrupării Fiului lui Dumnezeu în pântecele Fecioarei. Însă acest gest putea reprezenta un atac la siguranța zilei de mâine a mamei și a Pruncului.

⁴¹ „De vei da pe amoniți în mâinile mele, când mă voi întoarce biruitor de la amoniți, oricine va ieși din porțile casei mele în întâmpinarea mea va fi afierosit Domnului și-l voi aduce ardere de tot” (Judecători 11, 30-31).

⁴² În contrast cu pruncii, Noul Testament așează „învățații și înțelepții” a căror putere de decizie împotriva vieții și demnității copiilor este evidentă. BAEK-YONG SUNG, „*Revealed to Infants, Not to the Wise and Intelligent*”: Reader, Character, and Dialogic Interaction – a Bakhtinian Reading of the Gospel of Matthew, ProQuest, Madison, New Jersey, 2008, p. 271.

asemănarea pe care o realizează Mântuitorul între iudeii vremii Sale și copiii din piețe: „Dar cu cine voi asemăna neamul acesta? Este asemenea copiilor care șed în piețe și strigă către alții, zicând: v-am cântat din fluiet și n-ați jucat; v-am cântat de jale și nu v-ați tânguit” (Matei 11, 16; Luca 7, 32).

Tonul în general negativ despre copii și despre copilărie, în lumea iudaică, se observă cu ușurință în scrierile Sf. Ap. Pavel, la origine fariseu de formație rabinică. Viețuirea în iudaism este asemănătoare unei copilării: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil; judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului” (I Corinteni 13, 11).

Nu se poate distinge din acest verset momentul Botezului personal, dacă este sau nu o naștere de sus (sau din nou), ca în cazul teologiei iohaneice, o reînnoire totală a vieții, sau dacă apare ca un eveniment între „copilărie” și „desăvârșire”. Botezul este definit în teologia paulină, vis-a-vis de viața organică, mai degrabă prin moarte decât prin naștere: „ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Romani 6, 4).

Cuvintele de început ale Sf. Ap. Pavel în Corint erau digerabile, ușor de înțeles, ca pentru prunci sau oameni trupești: „n-am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești, ci ca unora trupești, ca unor prunci (*νηπίοι*) în Hristos. Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteați mânca și încă nici acum nu puteți” (I Corinteni 3, 1-2).

Omul vechi, omul trupesc, privit înainte de Botez, este tot copil, cu nimic mai presus decât un sclav: „Câtă vreme moștenitorul este copil (*νήπιός*), nu se deosebește cu nimic față de sclavi, deși este stăpân peste toate” (Galateni 4, 1).

De aici conchidem: copilul în gândirea paulină nu este un ideal decât în ceea ce înseamnă lipsa de răutate: „nu fiți copii (*παιδία*) la minte. Fiți copii când e vorba de răutate. La minte însă fiți desăvârșiți” (I Corinteni 14, 20). Această ușurință cu care Apostolul asimilează copiilor și copilăriei viața după trup, opusul vieții duhovnicești, se datorează atât concepției general-iudaice în privința acestui subiect, cât și cea greacă, pentru greci fiind o înjosire să fie numiți copii.

Este evident că Sf. Ap. Pavel nu minimalizează rolul copiilor și cu atât mai puțin demnitatea lor. El așează copilul în starea sa specifică de om (fiul Stăpânului), cu slăbiciunile lui, inerente vârstei. Aceasta nu anulează respectul dreptului la viață, la educație, libertate și mântuire a copiilor. Ca și ceilalți Apostoli, se apropie de toți credincioșii săi ca de niște copii, iar

ucenicilor tineri le întărește poziția în Biserică, „grăbindu-i” să devină bărbați desăvârșiți, încă de la vârste fragede.⁴³

Pentru abordarea strictă a problemei libertății copilului și tânărului, considerăm justă concluzia părintelui John Breck: „Abordarea cea mai eficace este încurajarea tinerilor, începând cu preadolescența, să mediteze și să vorbească despre sensul vieții lor ca și copii ai lui Dumnezeu, ca purtători ai chipului Său, și ca persoane a căror singură valoare vine din fidelitatea față de Dumnezeu și mărturia dată despre El înaintea oamenilor”.⁴⁴

În concluzie, Noul Testament a ridicat demnitatea pruncului nenăscut, de la o simplă masă de celule, la copilul ce are dreptul să se nască și să trăiască. Pruncul născut are valoarea unei persoane care să bucure familia și societatea nu doar pentru potențialul economic, ci mai ales pentru valoarea sufletului pe care îl poartă ca și chip al lui Dumnezeu. Copiii de vârste diferite au dreptul să fie botezați, să aibă acces la harul Sfintelor Taine și să devină sfinți. De fapt, adevărata demnitate a omului se recunoaște în puterea sa de a deveni sfânt. Iar copilul este imaginea evanghelică a moștenitorului Împărăției.

Abstract: The Dignity of the Children according to the New Testament teaching should be a landmark for modern era. New Testament raised the dignity of the unborn child, from a simple mass of cells to a child who has the right to be born and live. The child born has the value of a person that to enjoy family and society not only for economic potential but for the soul value as they bear the image of God. Children of different ages have the right to be baptized, have access to the grace of the Sacraments and become saints. In fact the true dignity of man is his power to become a saint. And the child is the image of the saint, heir of the Heaven.

Keywords: children, babies, fetus, human dignity, freedom, responsibility, born, Jesus, New Testament, saints.

⁴³ „Nimeni să nu disprețuiască tinerețile tale, ci fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția” (I Timotei 4, 12).

⁴⁴ PR. PROF. JOHN BRECK, *Darul sacru*, p. 80.